

TOLSTOÏ. †

En man van grooten naam en niet geringe beteekenis is te Astapowo in Rusland overleden. 't Is graaf Leo Nicolajewitsj Tolstoï, wijsgeer en dichter, mysticus en volksman tegelijk.

Tolstoï stamde uit een oud en edel geslacht, dat tal van beroemde mannen heeft opgeleverd. Hij werd geboren 25 Aug. 1828, op 't landgoed zijns vaders, Jomaja Poljana, bij Moskou. Met rijken aanleg begaafd, begaf hij zich reeds op zijn 15de jaar naar de Hoogeschool, studeerde er eerst Oostersche talen, daarna de rechten, waarin hij examen deed. Doch de studie behaagde hem niet. Hij ging weer naar zijn landgoed, en trachtte, dit besturende, allerlei te verbeteren, doch zonder te slagen.

In zijn jongen tijd leefde Tolstoï wat men noemt „sterk,” zocht vóór alles zijn genot, en ledigde den beker der wereldsche geniezingen ten bodem toe. In zijn dorp teleurgesteld, ging hij naar Moskou, verspeelde er veel geld, en besloot toen in het leger te gaan, om zoo aan het leven der groote steden te ontkomen en zijn geldmiddelen in orde te brengen. Hij nam deel aan den vreeselijken Krimoorlog 1854—1856, nam toen ontslag, en vond bij den letterkundige Turgenjeff te Petersburg een hartelijke ontvangst.

Om ook de Westersche beschaving te leeren kennen, bezocht Tolstoï Duitschland, Frankrijk en Italië. Reeds toen, 28 jaar oud, was hij met zichzelf geheel ontevreden, en vooral stuitte hem de onverschilligheid der menschen voor elkander. Teruggekeerd trouwde hij met de dochter van een Duitsch geleerde te Moskou en vond op zijn stille landgoed in het huiselijke leven afleiding. Doch hoe meer hij nadacht, hoe minder hij zich bevredigd voelde, hoe meer hij twijfelde. Hij achtte, dat geheel de maatschappij een hervorming noodig had.

Nu trad hij als schrijver op met de bekende werken „Oorlog en Vrede” en „Anna Karenin.” Het eerste behandelt den oorlog onder Napoleon I, het andere speelt in het Rusland onzes tijds. Tolstoï bleek te zijn een voortreffelijk verhalen, en een meester van de taal. Weldra werden zijn werken in Europa bekend.

Intusschen zonderde hij zich steeds meer af van den stand en den kring, waartoe hij door geboorte en vermogen behoorde. Hij voelde zich aangetrokken tot de geringen, en ging, schoon een aanzienlijk landheer, leven als een hunner, woonde in een eenvoudige hut, werkte als een boer, en predikte door woord en voorbeeld de mogelijkheid van ontbering en liefde tot den naaste.

Nog bleef hem het Christendom, dat hij kende zooals het zich vertoonde in de Grieksche kerk, onbegrijpelijk. Men weet, dat deze kerk nog verder van het Woord Gods is afgeweken dan de Roomsche, en hoofdzakelijk leeft bij dooden vormendienst. Tolstoï, die in deze kerk geen bevrediging voor

zijn ziel vond, zette zich aan het bestudeeren der godgeleerdheid, en gaf zelfs een vertaling en uitlegging der Evangeliën, welke nog maar ten deele is uitgegeven. Ongelukkig bracht hem dit alles niet tot het geloof in den Christus als den Verzoener door zijn bloed. Van den Bijbel bleef ten slotte voor hem niet veel meer over dan de Bergrede. En eindelijk bepaalde zijn „Christendom” zich in hoofdzaak tot de zoogenaamde vijf geboden: 1. Leef met ieder in vrede en wees op niemand toornig. 2. Elk man hebbe één vrouw, elke vrouw één man. 3. Belooft niets onder eede. 4. Weersta den booze niet. (de weerloosheid) 5. Acht alle menschen kinderen van één Vader.

't Was natuurlijk, dat zulk een man het bijgeloof en de dwalingen der Grieksche kerk verwierp, maar zeer te betreuren, dat hij ook het geloof in den Christus naar de Schriften onnoodig achtte. Zelfverloochening, liefde en toewijding, tegenover den strijd der menschen om het bestaan, dat is de godsdienst van Christus, zoo leerde hij. Beoefenen wij deze, dan zal alom vrede en waar geluk heerschen. Het kwaad zal ophouden evenals de strijd tusschen armen en rijken. Alle goederen zullen gemeen zijn, enz.

Deze denkbeelden, door talrijke geschriften verbreid, trokken eerst meer de aandacht buiten Rusland. Doch later begonnen zijn romans, zijn wijsgeerige en maatschappelijke boeken, ook op het Russische volk te werken, zoodat hij thans zeker millioenen aanhangers telt. De Grieksche kerk koos begrijpelijker wijs beslist tegen hem, en deed hem in den ban. Toen hij, twee jaar geleden, 80 jaar oud werd, liet nog de synode een waarschuwing hooren tegen zijn gevaarlijke dwalingen.

Ontzaglijk veel heeft hij geschreven, op zeer verschillend gebied. 't Gaat niet aan, dit alhier op te sommen. Vooral deed hij veel voor volksopvoeding, stichtte een school, gaf een tijdschrift uit, en schreef een leesboek, dat thans wellicht reeds een 25sten druk beleeft. Zijn werken zijn in verschillende vreemde talen overgebracht.

Tolstoï was een oprecht en eerlijk man in hetgeen hij leerde en wilde. Hij beleefde, wat hij beleed. De toestanden in Rusland, zoo geheel verschillend van de onze, verklaren en rechtvaardigen veel in zijn optreden. Toch blijft het te betreuren, dat een zoo eerlijk, krachtig en zichzelf verloochenend man blind is gebleven voor de hoogste waarheid, en niet heeft verstaan het woord: „Zoek eerst het koninkrijk Gods en Zijne gerechtigheid, en alle dingen zullen u toegeworpen worden.” Feitelijk zocht hij het betere en hoogste in en door den mensch, in eigen wijsheid en kracht.

A. J. HOOGENBIRK.

